



8.17x31.55	1	עמוד 26	ישראל היום - כותרת	30/10/2019	70572455-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

עליזה לביא



לאתחל את השיח הציוני

בשלושת העשורים הראשונים למדינה למדו תלמידי בתי הספר בישראל על הרצל בכל שנה, מכיתה א' עד ח', ולאחר מכן גם בתיכון, בלימודי ההיסטוריה. עד לפני ארבע שנים נלמדה מורשת הרצל במסגרת לימודי תרבות ישראל ומורשתו, מכיתה ד' עד ט'. מאז הנושא נלמד רק לקראת בגרות בהיסטוריה, בהיקף של שיעור אחד בלבד. בפועל, בלימודי היסטוריה מוגדר הנושא כרשות, כלומר כריהחלפה.

פירוש הדבר הוא שהרצל, חזונו והמעשה הציוני כמעט אינם באים לביטוי של ממש במערכת החינוך הממלכתית. התור צאה ברורה: גם בקרב הזרמים המרכזיים של החברה בישראל, הרואים עצמם כחלק מההוויה הישראלית-ציונית, הרצל נתפס כרמות בעלת חשיבות היסטורית בשל היותו "חוזה מדינת היהודים", אך נטולת רלוונטיות ממשית.

אולם אישימור הזיכרון ההיסטורי הוא רק היבט אחד של בעיה רחבה בהרבה. במובנים רבים, החברה הישראלית ברור בה נטשה גם את העיסוק במשמעותו העכשווית של החזון הציוני. יש הסבורים כי תפקידה של הציונות תם ונשלם עם הקמת המדינה, ומכאן ואילך אין צורך כלל לעסוק בה. אחרים מאמינים כי החזון הציוני מתבטא בכל הישג ומעשה ראוי הנרשם לזכות ישראל. כך נשמעות אמירות – נכונות כשלעצמן – בדבר המשמעות הציונית הנכבדה של החקלאות המשגשגת או של ה"סטארט-אפ ניישן", כביטויים למהותה הערכית של הציונות.

היעד המרכזי של הציונות – הקמת מדינה לעם היהודי – הושג, אבל החזון הציוני של הרצל כולל תמד חברתי-ערכי, שיכול לשמש בסיס לכינונה של חברת מופת

איני חולקת על העובדה שהיעד המרכזי של החזון הציוני – הקמת מדינה לעם היהודי – הושג. וגם אני סבורה כי מגוון הפעילות וההישגים במדע, בכלכלה, בחברה ובתרבות מהווים הלכה למעשה חלק מרכזי מהגשמתו של החזון הציוני. עם זאת, אל לנו לשכוח כי החזון הציוני של הרצל כולל קומה נוספת, חברתית-ערכית, שמחובתנו לעסוק בה. חלקים נכבדים מהגותו של הרצל מוקדשים לתפיסה הערכית של אופן התנהלות המדינה והחברה שראו בחזונו, ונדמה שאפשר להגדירה בתמצית כ"חברת מופת".

החברה הישראלית, הנתונה למערכת איומים ביטחוניים והמורכבת מתפיסות תרבותיות שונות, ולעיתים מנוגדות זו לזו, טרם התפתחה לדיונים מהותיים העוסקים בדמותה הערכית של החברה שבה אנו רוצים לחיות. הגיעה העת שסדר היום הציבורי יעסוק לא רק בסוגיות הבערות של ביטחון וכלכלה, אלא גם בסוגיות הרחופות לא פחות, אלה הנוגעות לדמותה המוסרית של המדינה שהוקמה על בסיס החזון הציוני. ההגות ההרצליאנית, המתבססת בין השאר על תפיסות של חירות הפרט מצד אחד והתמיכה בחלש מצד אחר, עשויה לשמש בסיס לחידוש השיח וליצירת תמהיל הערכים הראוי לישראל. הדרך לשוב ולהעלות את החזון הציוני לשיח אינה פשוטה. על הממסד החינוכי הממלכתי לשוב להשתמש בארגון הכלים הציוני. יש להחזיר את העיסוק בציונות, במורשתה ובתוכנה ניה למערכת החינוך, לבית הספר ולתיכון. אך אין להסתפק בכך. אם מערכת החינוך הגבוהה – המוציאה בוגרים מעולים המתמחים בגזרתם הצרה בלבד – חפצת חיים, עליה להרחיב את היקף הידע הכללי המוענק לבוגריה ולהימנע מהתמקדות צרה בתחום ההכשרה. במסגרת מהלך מסוג זה יש לתת לציונות ולרלוונטיות שלה מקום מרכזי. קורסי יסוד שיעסקו בתחומים אלו יתרמו לדיאלוג שנרחק ולהעשרת השיח, וישרתו את בניית הקומה השנייה בחזונו של הרצל – יצירת חברה ערכית יותר.

ד"ר עליזה לביא היא יז"ר מרכז הרצל בהסתדרות הציונית העולמית, המארח את "מחזון למציאות - כנס הרצל ה'1" שייפתח היום בירושלים